

Nr 301.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående befrielse från skyldighet att erlägga överuttagningsavgift för elektrisk kraft; given Drottningholms slott den 15 oktober 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF.

John Ericsson.

Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 15 oktober 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför statsrådet Ericsson.

Enligt lagen den 12 december 1941 (nr 925) om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft och gas, vilken lag jämlikt lagen den 2 april 1948, nr 134, gäller till och med den 30 juni 1949, må, därest tillgången på elektrisk kraft ej förslår att tillgodose behovet därav, Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, statens bränslekommission meddela föreskrift om kraftens fördelning mellan förbrukarna samt om användningen i övrigt av tillgänglig kraft. Tillämpning av lagens bestämmelser är beroende av särskilt förordnande. I lagens 4 § stadgas, att förbrukare av elektrisk kraft, som uttager större myckenhet kraft än han enligt meddelad föreskrift äger

Bihang till riksdagens protokoll 1948. 1 saml. Nr 301.

uttaga, skall där Kungl. Maj:t så förordnar vara skyldig att för den myckenhet kraft, som uttages utöver den enligt föreskriften medgivna, erlægga förutom till kraftföretaget utgående avgift en särskild överuttagningsavgift. Denna avgift utgår enligt grunder, som Kungl. Maj:t bestämmer, och tillfaller kronan. Ägare eller innehavare av kraftföretag är jämlikt 5 § skyldig att enligt av bränslekommissionen meddelade bestämmelser uppbära och till kommissionen redovisa överuttagningsavgifter för elektrisk kraft som för mycket uttagits från företaget. Enligt 6 § skola bestämmelserna rörande elektrisk kraft äga motsvarande tillämpning beträffande gas.

Genom kungörelse den 12 december 1941, nr 926, förordnade Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut, att vad i 2—6 §§ ifrågavarande lag stadgades tills vidare skulle äga tillämpning.

Efter framställning av bränslekommissionen uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 13 juni 1947 åt kommissionen att förbereda genomförandet av en sådan reglering av förbrukningen av elektrisk kraft som avses i förenämnda lag, varjämte Kungl. Maj:t samma dag utfärdade kungörelse (nr 250) angående förberedande åtgärder för en sådan reglering.

Med stöd av förenämnda lag utfärdade Kungl. Maj:t sedermera kungörelse den 29 augusti 1947 (nr 612) angående reglering av förbrukningen av elektrisk kraft. Enligt denna kungörelse äger bränslekommissionen att, i den mån så påkallas av bristande tillgång på elektrisk kraft, meddela föreskrifter angående *dels* fördelning av elektrisk kraft mellan förbrukare, *dels ock* inskränkning i rätten att använda elektrisk kraft för vissa angivna ändamål, nämligen för uppvärmning av byggnad, för beredning av varmvatten, för reklam- och fasadbelysning samt för tillfällig, icke nödvändig belysning utomhus. Förbrukare av elektrisk kraft skall, därest han uttager större myckenhet kraft än han enligt meddelad föreskrift äger uttaga, vara skyldig att för överuttagningsavgift erlægga, förutom till kraftföretaget utgående avgift, sådan överuttagningsavgift som avses i 4 § förenämnda lag. Överuttagningsavgiften skall utgöra 75 öre per kilowattimme.

Bränslekommissionen beslöt därefter med stöd av det erhållna bemyndigandet, att elransonering under hösten 1947 skulle införas i hela landet med undantag för Gotland. Ransoneringen omfattade icke konsumenter som förbruka kraft i de allmänna kommunikationsmedlens tjänst och ej heller konsumenter på rena landsbygden eller i samhällen med mindre än omkring 200 invånare, med undantag dock för industrier med en genomsnittlig kraftförbrukning av minst 25 kilowattimmar per dygn. Från ransoneringen undantogs vidare vissa konsumenter, vilka ansåges skola behandlas med speciell hänsyn till känsligheten för inskränkningar i energitillgången. Hit hänfördes exempelvis kolgruvor, viss livsmedelsindustri, brandstationer och sjukvårdsinrättningar.

Ransoneringen, som i fråga om storindustrin handhades direkt av bränslekommissionen och i fråga om övriga konsumenter av vederbörande

kraftleverantörer, gällde hela vintern 1947/48. Genom beslut av bränslekommissionen upphävdes ransoneringen från och med den 1 april 1948 för storindustrien och från och med den 1 maj samma år för övriga konsumenter.

Inom bränslekommissionen har upprättats en den 2 oktober 1948 dagtecknad promemoria rörande behandlingen av ärenden angående överuttagningsavgift i samband med elransoneringen. Av promemorian framgår, att behandlingen av frågor rörande överuttagning inom storindustrien slutförts utom i två fall, där vederbörande företag hos Kungl. Maj:t överklagat bränslekommissionens beslut om överuttagningsavgift under yrkande att bli befriade från skyldigheten att erlägga avgifterna i fråga. Överuttagningsavgifter ha inom storindustrien i övrigt erlagts av 23 företag med ett sammanlagt belopp av 80 167 kronor 50 öre.

I fråga om övriga konsumenter har bränslekommissionen ännu icke erhållit redovisning från samtliga kraftleverantörer. Kommissionen anser sig emellertid kunna uppskatta de av kraftleverantörerna debiterade överuttagningsavgifterna till sammanlagt i runt tal 1 000 000 kronor. Vid behandlingen av överuttagningsfrågor ha kraftleverantörerna i många fall varit tveksamma och därför översänt ärendena till bränslekommissionens kraftbyrå för avgörande. Hos bränslekommissionen föreligga sålunda ansökningar från ett antal konsumenter om befrielse från skyldigheten att erlägga påförda överuttagningsavgifter, varvid såsom skäl åberopats bristande ekonomiska möjligheter. Vidare förekomma fall, där åldringar och utlänningar kunna antagas icke ha förstått ransoneringsbestämmelserna. Bränslekommissionen anser, att den påförda överuttagningsavgiften i många fall skäligen bör jämkas eller, i undantagsfall, helt avskrivras. Då kommissionen emellertid icke på egen hand äger företaga sådana åtgärder, har kommissionen för avsikt att underställa ifrågavarande ärenden Kungl. Maj:ts prövning.

Föredraganden. Av den lämnade redogörelsen framgår, att enligt lagen om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft och gas Kungl. Maj:t äger förordna, att vid ransonering av elektrisk kraft förbrukare skall vara skyldig att för överuttagning erlägga, utöver den vanliga avgiften till kraftleverantören, en särskild överuttagningsavgift, som skall utgå enligt grunder som Kungl. Maj:t bestämmer. Överuttagningsavgiften tillfaller kronan. Vid införandet av elransoneringen hösten 1947 föreskrev Kungl. Maj:t, att överuttagningsavgift skulle utgå samt bestämde avgiftens storlek, varjämte bränslekommissionen enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande utfärdade närmare föreskrifter om ransoneringens genomförande.

Genom de hos bränslekommissionen föreliggande framställningarna om befrielse från skyldigheten att betala överuttagningsavgifter aktualiseras spörsmålet om eventuellt efterskänkande av sådana avgifter. Bränslekommissionen har anfört, att i många fall sådana omständigheter föreligga, att

befrielse från eller nedsättning av avgiften kan anses motiverad ur skälighetssynpunkt. Enligt hittills tillämpade grunder för avgörande av frågor om efterskänkande av kronans fordringar torde emellertid Kungl. Maj:t icke äga befogenhet att utan riksdagens medgivande avstå från kronans rätt i dylika fall. Då det måste anses angeläget att kunna lösa nu föreliggande spörsmål utan onödig tidsutdräkt, synes riksdagens medgivande till efterskänkande av kronans rätt i dessa fall böra inhämtas, utan att man avvaktar resultaten av mera vittsyftande utredningar angående formerna och förutsättningarna för avstående av kronans fordringar. Jag vill i detta sammanhang erinra om, att 1947 års riksdag — med bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen nr 53 framlagda förslag — bemyndigat Kungl. Maj:t att medgiva befrielse från skyldighet att erlägga överuttagningsavgift för gas.

Därest riksdagen lämnar Kungl. Maj:t det nu ifrågasatta medgivandet, skulle det givetvis vara lämpligast att utan avseende å de olika skäl, som kunna åberopas för efterskänkande av kronans rätt, meddela bestämmelser om generell befrielse från skyldigheten att erlägga till betalning förfallen överuttagningsavgift, när man härigenom skulle vinna ett förenklat administrativt tillvägagångssätt utan särskilda ansökningsförfaranden med därmed förenade ståndpunktstaganden från fall till fall. Emellertid är jag med hänsyn till att samma skäl skulle kunna åberopas för en generell eftergift även i andra fall av likartat slag icke beredd att förorda en dylik allmän befrielse från betalningsskyldigheten. Efterskänkande av kronans fordran för överuttagningsavgift för elektrisk kraft synes därför, liksom fallet var, då det gällde gasen, endast böra ifrågakomma efter särskild ansökning, där sådana omständigheter föreligga att en eftergift kan anses skälig.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i enlighet med vad i det föregående anförts, medgiva befrielse från skyldighet att erlägga överuttagningsavgift för elektrisk kraft.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Curt Nordwall.

ekonomi samt övriga omständigheter har civilförvaltningen tillstyrkt ansökningsen.

Statskontoret har i utlåtande den 21 augusti 1948 icke funnit anledning till erinran mot bifall till framställningen.

Departementschefen. Med hänsyn till Swärds höga ålder och svaga ekonomiska ställning finner jag mig böra tillstyrka, att Swärd befrias från skyldigheten att utgiva skadestånd till kronan.

Under återopande av vad som sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att Gustaf Swärd befrias från honom enligt Stockholms rådhusrätts dom den 9 april 1924 åvilande ersättningsskyldighet till kronan.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, under punkterna 1—9 hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gösta af Sandeberg.